

Individualizace ve výuce čtení

Postup formativního hodnocení

I. Identifikační údaje:

Autor materiálu: Mgr. Barbora Vařeková

Název školy, na níž autor působí: Škola Můj Projekt Mánesova – gymnázium, základní škola a mateřská škola s.r.o.

II. Kontext:

Cílová skupina: 2. ročník

Předmět, v němž byla technika realizována: český jazyk

Další relevantní informace: čtenářský klub

III. Realizace a hodnocení postupu formativního hodnocení:

Popis využití vybraného postupu formativního hodnocení (jeho modifikace)

Při čtenářském klubu pracujeme přibližně jednou měsíčně s texty zaměřenými na porozumění textu. Při čtení s porozuměním mají žáci možnost si **samostatně vybrat vlastní úroveň čtení**. 1. úroveň znamená, že texty jsou velmi lehké, vhodné pro začínající čtenáře. Úroveň 2 značí texty, které jsou již mírně náročnější a delší. Texty úrovně 3 jsou vhodné pro pokročilé čtenáře, jelikož texty jsou již obtížné. Tuto volbu si žáci určují vždy samostatně před rozdáváním čtenářských listů, poté mají 25–30 minut času na přečtení a plnění úkolů, následně texty rozebíráme. Na závěr si děti píší vlastní sebehodnocení.

Postup zavádění a realizace postupu formativního hodnocení

Tento postup zařazují do výuky z několika důvodů.

Diagnostický cíl: Pozoruji, jak daný žák vnímá sám sebe, zda si vybírá úroveň, která i z mého pohledu je pro něj vhodná. Všímám si, zda žák dokáže odhadnout své schopnosti. Pozoruji, zda si žák vybírá úroveň pod své možnosti nebo naopak vyhledává výzvy a zkouší náročnější texty. Zaměřuji se v průběhu roku na pozorování toho, jak se žáci samostatně věnují čtení (vybírám si od dětí čtenářské listy).

Motivační cíl: I pomalejší čtenář má možnost volby a vybrat si takový text, který může v daném čase zvládnout. Zažívá tak úspěch, protože dokáže v čase přečíst text a splnit úkoly. Rozvíjí se tím potěšením z četby. Jelikož se jedná o tři různé texty, tak se ukazuje širší možnost získaných informací, které pak s žáky rozebíráme. Předávají si tak vzájemně informace, které po přečtení získali.

Metakognice: Samostatně reflektují své čtenářské dovednosti, vyhodnocují své vlastní porozumění textu, následně dokážou vyhodnotit, zda daná úroveň čtení pro ně byla adekvátní.

Nejdříve samotnému plnění předchází diskuse na téma čtení, kde s žáky hovoříme o přínosu četby, a diskusí tak podporujeme motivaci ke čtení. Povídáme si o důvodech a přínosech rozdělování čtení na tři úrovně (viz příloha 2). Texty vybírám tak, aby souvisely s měsíčním tématem. Tento čtenářský klub jsme se věnovali tématu Cizokrajná příroda:

úroveň 1 – text o velrybách https://www.grammar.in/cs/test.php?g_idt=6131af4582823

úroveň 2 – text o Austrálii https://www.grammar.in/cs/test.php?g_idt=6131af7340fe8

úroveň 3 – text o mořích a oceánech https://www.grammar.in/cs/test.php?g_idt=6131af9a1e161

(příloha 1)

Následně přichází 25–30 minut samostatné práce. Dále na to navazuje 20–25 minut společné práce, kde diskutujeme o jednotlivých textech. Žáci jsou vedeni k tomu, aby pohovořili o tom,

co se z textu dozvěděli. Následně ostatní žáci mohou pokládat otázky, o kterých si myslí, že se mohl dotyčný čtenář z textu dozvědět (příloha 2). Tímto se děti učí nové informace od svých spolužáků, zároveň se učí pokládat otázky. Nakonec děti samostatně vypracují sebereflexi a odpovídají na dané otázky. Tato tři sebehodnocení jsem vybrala z toho důvodu, že tito žáci dokázali ve svém sebehodnocení reflektovat svůj posun. U dvou sebehodnocení je zde zmíněna i motivace vybírat si do budoucna vyšší úroveň, protože cítí, že svou vybranou úroveň čtení již zvládli. Dokázali též popsat svými slovy, jaké přínosy vnímají při plnění čtení s porozuměním (příloha 4).

1. Jakou úroveň sis vybral/a?
2. Jak se v průběhu roku měnila tvoje volba úrovně?
3. Myslíš, že je vhodné se věnovat čtení s porozuměním a proč?
4. Co děláš proto, aby ses ve svém čtení zlepšoval/a?
5. Co nového ses ze svého textu dozvěděl?
6. O čem bys chtěl číst příště?

Ve třídě bylo 15 žáků. Úroveň 1 si vybrala jedna žákyně. Úroveň 2 si vybralo 10 žáků. Úroveň 3 si vybrali 4 žáci. Pouze dva žáci nesplnili čtení s porozuměním v daném čase. Myslím si, že se jedná o pomalejší čtenáře, kteří si chtěli vyzkoušet těžší úroveň. Tuto volbu oceňuji. V reflexi je zaznamenáno, že si to jeden z žáků uvědomuje, a pokud by se měl rozhodnout znovu, vybral by si úroveň nižší.

Jelikož jsme zrovna dokončovali epochu o přírodě, tak se žáci vzájemně ze svých textů od sebe různé informace dozvěděli. Žákyně, která jako jediná si vybrala úroveň 1, mohla tak pohovořit o svém textu a byla tak přínosem pro celou skupinu. Samostatně se ohodnotila, že svou práci zvládla a ve svém hodnocení si napsala, že by se při další volbě rozhodla pro těžší úroveň.

Na začátku roku si nejvíce žáků vybíralo úroveň 1, protože ještě neuměli odhadnout své čtenářské dovednosti. Po reflexi však začali žáci zjišťovat, že mnoho z nich tuto úroveň velmi dobře zvládá a začali s výběrem úrovně 2. Byli žáci, kteří rozpoznali, že tato úroveň je na ně ještě stále těžká, a vrátili se zpět k 1. Ze zkušenosti zjistili, že úspěch nespočívá v tom, kdo splní

jakou úroveň, ale v tom, že svému textu rozumějí a jsou schopní ho zvládnout. Naopak jsou žáci, kteří si stále vybírali úroveň 1, a zde byla velmi důležitá zpětná vazba, podpora učitele, reflektování posunů.

Reflexe učitele

Po zkušenostech s tímto výběrem u žáků bych nyní zavedla trochu jiný postup výběru čteného textu. Žákům bych dala texty nejdříve prohlédnout, aby měli možnost text si vybrat podle jejich zájmu o konkrétní téma. Důležité je hodnotit především správnost čtení nikoliv rychlost čtení. Myslím tedy, že není nutné v daný čas text splnit, žáci na něm mohou pracovat i další hodinu. Tím tedy i pomalejší čtenáři mohou plnit nejnáročnější text. Pokud je však text zajímavý, přinese jim to větší potěšení z četby. V původní nesestříhané verzi se ptám žáků: „Pokud byste měli možnost si text vybrat na základě jeho názvu s tím, že nebudete vědět jeho úroveň, změnili byste svou volbu?“ Žáci na tuto otázku během nahrávání již neodpověděli, a proto v nahrané audionahrávce chybí. Také bych zapracovala na vhodnějším uspořádání pokládaných otázek. Pro žáky může být matoucí pořadí otázek. Otázky 1, 2, 5, 6 souvisejí přímo s aktuálním textem a hodinou. Otázky 3 a 4 jsou obecné, vyžadují opakovanou zkušenost, nelze se na ně ptát vždy. Žáci pracují především se svou vlastní zkušeností a volbou, která je posouvá dál. Plnění otázek prověřuje, zda textu opravdu rozumějí.

Reflexe žáků

Žáci oceňují možnost si vybrat čtení podle sebe. O tom hovoří i v audionahrávce (viz příloha 3). Z jejich výpovědí je zřejmé, že jim přijde tato možnost spravedlivá. Také mají možnost si sami říct, o čem by měli zájem číst, a já se snažím jejich přáním vyhovět a občas jim připravím text takový, který je zajímavý.

Doporučení při využití v praxi

Myslím si, že je důležité si dát pozor na bezpečné klima ve třídě, aby i žáci, kteří jsou pomalejší čtenáři, pocíťovali úspěch a necítili se méněcenní v porovnání s ostatními dětmi. Žáky tak chválím za jejich pokroky a snahu a neporovnávám žáky mezi sebou ohledně vybrané

úrovně. Tuto formu hodnocení je z mého pohledu vhodné zařazovat pravidelně, aby žáci měli možnost číst texty, které je zajímají, a aby postupně vnímali, jak se ve svém čtení zlepšují. Zpočátku jsme samostatné čtení neohraničovali časem a pracovali více společně, v průběhu druhého ročníku jsme zařazovali více samostatného čtení, a když se žáci učili pracovat s časem, tak jsme začali předem vymezovat na samostatnou práci časový rámec.

IV. Přílohy, které dokumentují daný postup formativního hodnocení:

Příloha 1: Pracovní listy – čtení s porozuměním úrovně 1–3

Příloha 2: Motivace ke čtení a výběr pracovního listu (audio)

Příloha 3: Společná reflexe po samostatném čtení (audio)

Příloha 4: Odpovídání na otázky – sebehodnocení žáků

V celém materiálu (včetně příloh) jsou použity fotografie, pracovní listy, obrázky, grafy atd. autora (pokud není uvedeno jinak). Fotografie jsou zároveň v souladu s GDPR.

